

**Бердянський державний педагогічний університет
Факультет дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти
Український університет імені Михайла Драгоманова
Інститут проблем виховання НАПН України
Національний авіаційний університет**

*До 20-річчя кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти
Бердянського державного педагогічного університету:
наукові здобутки та професійний досвід*

**Збірник матеріалів
VI Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції**

**СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА
ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

23-24 жовтня 2024 року

**м. Запоріжжя
2024**

УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3

С 69

*Рекомендовано ухвалою вченої ради
Факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол №3 від 30.10.2024 р.)*

Соціально-освітні доміанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції : збірник наукових праць ; укладач Петровська К. В. Запоріжжя : БДПУ. 2024. 458 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції "Соціально-освітні доміанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти", які виявляють та обґрунтовують тенденції підвищення ефективності підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти. Матеріали збірника будуть корисними для дослідників, науковців, аспірантів, пошукачів, викладачів, здобувачів освіти.

The collection consists of materials of Ukrainian scientific-practical Internet-conference "Social-educational dominants of specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education" (dedicated to the 20th Anniversary of the Department of Social Work and Inclusive Education and the Social Worker's Day) which defining and explaining trends of increasing of effective specialist's professional preparation of social sphere and inclusive education. The materials of the collection will be useful for researchers, scientists, graduate students, prospectors, lecturers, students.

Автори несуть персональну відповідальність за достовірність наданих матеріалів та правильність цитування.

УДК 378.091.12:364-43]:37.043.2-056.2/.3

С 69

Кафедра соціальної роботи
та інклюзивної освіти,
ФДССО, БДПУ, 2024

ЗМІСТ

ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Віолетта Дубосару, Наталія Коляда. Необхідність забезпечення інклюзивного освітнього середовища в закладах вищої освіти	12
Галина Галацан. Стан дивергентного мислення підлітків з порушенням розумового розвитку в результаті застосування корекційно-розвивальної програми	18
Марина Дяченко, Лариса Бутузова. Використання арт-терапії у корекційній роботі з дошкільниками, які мають мовленнєві порушення	23
Наталія Журбей, Людмила Котлова. Взаємодія з батьками під час формування зв'язного мовлення дітей із затримкою психічного розвитку	29
Людмила Загурська, Інна Загурська. Врахування сильних сторін та труднощів як основа психолого-педагогічної підтримки учнів із розладом аутистичного спектра	32
Інна Іншакова. Розвиток інклюзивної освіти в Україні	35
Людмила Комарніцька. Specifics of a psychologist's work with children who have special educational needs	38
Жанна Кондратюк, Ірина Омельченко. Міжособистісна комунікація фахівців (консультантів) інклюзивно-ресурсних центрів з дітьми, батьками та педагогами: особливості та ефективні стратегії	41
Наталя Малярчук. Інститут міжкультурних асистентів як складова інклюзивного освітнього середовища для учнів з досвідом міграції	47
Олена Мартинюк, Віктор Гладуш. Практична робота педагога з розвитку адаптивних здібностей молодших школярів з мовленнєвими порушеннями	52

Лілія Микитчук, Людмила Котлова. Використання прийомів здоров'язберігаючих технологій у роботі логопеда в закладі дошкільної освіти	59
Анастасія Попова, Ольга Гуренко, Ганна Лопатіна, Ганна Мицик. Соціально-реабілітаційний супровід як ключовий елемент створення інклюзивного освітнього середовища в закладах вищої освіти в контексті стратегічних ініціатив	64
Олексій Пришелець, Анна Кірілова. Забезпечення права на освіту осіб з ООП	72
Руслана Сойчук. Характеристика інклюзивного освітнього середовища закладу освіти у світлі вимог сьогодення	75
Жанна Ступницька, Сергій Котловий. Особливості використання методу біоенергопластики та самомасажу у розвитку мовленнєвої моторики дітей із загальним недорозвиненням мовлення	78
Роксолана Субашкевич, Любов Нос. Особливості навчання англійської мови учнів із особливими освітніми потребами	83
Дар'я Супрун, Микола Супрун. Елементи позааудиторної роботи зі студентами-дефектологами	88
Інна Тарасенко, Ірина Кучерак. Подолання порушень вимови шиплячих звуків у дітей молодшого шкільного віку із псевдобульбарною дизартрією	92
Світлана Яковлева. Механізми регуляторних порушень при затримці психічного розвитку	95

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Яна Бовсунівська, Олена Мірошниченко. Використання ігор для розвитку мовлення у дітей з особливими потребами	101
Анна Бальсанко, Тетяна Лях. Теоретико-практичні засади впровадження інклюзивної освіти	105
Ольга Гуренко. Розробка міждисциплінарних освітніх програм на засадах інклюзивного підходу: кейс Бердянського державного педагогічного університету	110

Анна Бальсанко,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Тетяна Лях,
кандидатка педагогічних наук,
професорка, завідувачка кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Інклюзивна освіта є одним з провідних напрямів розвитку сучасної освітньої системи, що спрямований на створення умов для рівного доступу до якісної освіти всіх дітей, включаючи тих, хто має особливі освітні потреби. Протягом останніх десятиліть концепція інклюзії набула широкого поширення у світі, зокрема в Україні, де вона активно впроваджується на різних рівнях освітнього процесу. Це викликано необхідністю не тільки забезпечити рівні права дітей на освіту, але й формувати толерантне та відкрите суспільство, яке сприймає та підтримує різноманітність.

Розуміння інклюзивної освіти полягає в тому, що всі учні повинні мати можливість навчатися разом, незалежно від своїх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних чи інших характеристик. Інклюзивна освіта спрямована на подолання бар'єрів, які можуть заважати дітям із особливими потребами інтегруватися в освітній процес, що стає ключовим завданням сучасної педагогіки та соціальної роботи.

Теоретичні засади інклюзивної освіти

Теоретичні засади інклюзивної освіти ґрунтуються на ідеї соціальної справедливості, яка передбачає рівні можливості для всіх учасників освітнього процесу, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. Центральним принципом є те, що освіта повинна бути доступною для всіх дітей, зокрема для тих, хто має особливі освітні потреби, і забезпечувати їхнє повноцінне залучення до всіх аспектів шкільного життя.

Одним із важливих теоретичних підходів є теорія соціальної інтеграції, яка підкреслює, що інклюзія - це не просто фізична присутність дітей з особливими освітніми

потребами в загальноосвітніх класах, а глибокий процес їхньої інтеграції в навчання та соціальну взаємодію. Учні мають брати участь не тільки в навчальних заняттях, а й у позакласних заходах, активно взаємодіяти з однолітками, що сприяє їхній соціальній адаптації та розвитку комунікативних навичок [1].

Другим важливим теоретичним положенням є теорія диференційованого навчання, яка акцентує увагу на необхідності індивідуалізації освітнього процесу. Вона передбачає, що навчальні матеріали, методики та інструменти повинні бути адаптовані до потреб кожної дитини. Це забезпечує можливість максимального розвитку потенціалу всіх учнів, спираючись на їхні особисті здібності та рівень підготовки. Таким чином, диференційоване навчання сприяє підвищенню ефективності освіти для дітей з різними освітніми потребами [2].

Ще одним важливим компонентом є педагогіка співпраці, яка передбачає тісну взаємодію між вчителями, учнями та їхніми батьками. Особливо важливо, щоб батьки дітей з особливими освітніми потребами були залучені до прийняття рішень, що стосуються навчання та розвитку їхньої дитини. Це допомагає створити більш ефективну та підтримуючу систему навчання, де кожна сторона працює на досягнення спільних цілей [3].

Таким чином, теоретичні засади інклюзивної освіти будуються на основі рівності можливостей, індивідуалізації навчального процесу та співпраці всіх учасників освітнього процесу, що дозволяє створювати умови для розвитку кожної дитини та забезпечувати їй активну участь у навчальному житті.

Практичні аспекти впровадження інклюзивної освіти

Впровадження інклюзивної освіти вимагає комплексного підходу та врахування багатьох факторів на різних рівнях освітнього процесу. Перш за все, необхідно забезпечити відповідну підготовку педагогів. Вчителі мають володіти спеціальними методиками та знаннями, які допоможуть їм працювати з дітьми з особливими освітніми потребами. Це включає як теоретичну підготовку, так і практичні навички, що стосуються психологічної підтримки та індивідуального підходу до кожної дитини [4].

Ще одним важливим аспектом є створення адаптованого освітнього середовища. Це означає, що школи повинні бути

облаштовані відповідно до потреб дітей з фізичними, сенсорними або когнітивними обмеженнями. Для цього потрібні спеціальні технічні засоби, такі як підйомники, пандуси, спеціальні меблі та навчальні матеріали. Крім того, важливо забезпечити фізичну доступність приміщень, щоб усі учні мали можливість вільно переміщатися школою та брати участь у всіх заходах [5].

Індивідуалізація навчального процесу також відіграє ключову роль у впровадженні інклюзивної освіти. Для цього кожній дитині з особливими освітніми потребами розробляється індивідуальна навчальна програма, що враховує її можливості та потреби. Такий підхід дозволяє дитині засвоювати матеріал у своєму темпі та на своєму рівні. Вчителі мають регулярно оцінювати прогрес учня, коригуючи навчальні плани та методи, щоб досягти максимальних результатів [6].

Важливим є розвиток міждисциплінарної співпраці між вчителями, психологами, соціальними працівниками та медичними спеціалістами. Співпраця різних фахівців дозволяє забезпечити комплексний підхід до розвитку дитини, враховуючи всі аспекти її здоров'я та соціальної адаптації. Такий підхід допомагає створити підтримуюче середовище, в якому дитина може комфортно навчатися та розвиватися [7].

Отже, практичні аспекти впровадження інклюзивної освіти охоплюють підготовку вчителів, адаптацію навчального середовища, індивідуалізацію навчального процесу та міждисциплінарну співпрацю. Інтеграція цих елементів дозволяє ефективно організувати інклюзивне навчання та забезпечити якісну освіту для дітей з особливими потребами.

Виклики та перспективи інклюзивної освіти в Україні

Впровадження інклюзивної освіти в Україні стикається з низкою серйозних викликів. Перш за все, багато людей ще недостатньо обізнані про те, що таке інклюзія і чому вона важлива. Деякі батьки, вчителі та навіть діти не до кінця розуміють, чому всі учні, незалежно від їхніх можливостей, повинні вчитися разом. Це призводить до виникнення упереджень та стереотипів, що можуть заважати дітям з особливими освітніми потребами повноцінно інтегруватися в клас.

Ще однією проблемою є підготовка вчителів. Багато педагогів не мають достатньо знань і навичок для роботи з дітьми, які потребують особливого підходу в навчанні.

Зазвичай їм не вистачає спеціальних тренінгів, а також практичного досвіду. Через це деякі вчителі можуть відчувати страх або невпевненість, коли починають працювати з такими дітьми.

Фінансування також залишається великою проблемою. Для того щоб навчати дітей з особливими потребами, школи повинні бути належно обладнані: пандуси, спеціальні меблі, технічні засоби для навчання — усе це потребує значних коштів. Проте в багатьох школах не вистачає грошей для того, щоб забезпечити навіть базові потреби учнів з інвалідністю.

Незважаючи на всі ці труднощі, інклюзивна освіта має великі перспективи. Вона дозволяє не тільки забезпечити рівні права для дітей з особливими потребами, але й формує толерантне суспільство, де всі люди сприймаються як рівні. Крім того, успішне впровадження інклюзії може зробити навчальний процес більш різноманітним і цікавим для всіх учнів, оскільки вони навчаються взаємодіяти з різними людьми, розвивають емпатію і соціальні навички.

Таким чином, хоча інклюзія в Україні ще знаходиться на етапі розвитку, вона має великі можливості для того, щоб змінити освітню систему на краще. Це потребує зусиль не лише від уряду та шкіл, але й від суспільства загалом — кожен з нас може внести свій вклад у створення рівних умов для всіх дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Психологія людини: А. С. Виготський та сучасна наука : зб. статей за редакцією М. В. Папучі. Випуск 2-3. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2020. 419 с.
2. Кирич Н. Інклюзивна освіта: проблеми та перспективи. *Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя*, 2019.
3. Назаренко Ю. А. Розвиток інклюзивної освіти в Україні – запорука реалізації права на освіту. *Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*, 2018.
4. Козіброда Л. В. Особливості підготовки вчителів до роботи в інклюзивному середовищі. *Національний університет "Львівська політехніка"*, м. Львів, Україна, 2020.
5. Герасименко Л. Б. Сучасні підходи до формування інклюзивного освітнього середовища у вимірі європейських стандартів. *Рівненський інститут "Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"*, м. Рівне, Україна, 2018.

6. Сак Т. В. Індивідуалізація навчання учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі. 2014.

7. Гладуш В. А. Інклюзивна освіта в Україні: успіхи, проблеми, перспективи. *Народна освіта*. Електронне наукове фахове видання. 2014.

8. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб./Скрипченко О. В., Долинська Л.В., Огороднійчук З. В. та ін. К.: Просвіта, 2001. 416 с.

9. Кузава І. Б. Інклюзивна освіта дошкільників, які потребують корекції психофізичного розвитку: теорія і практика: монографія / І. Б. Кузава. Луцьк, ПП Іванюк В. П., 2013. 292 с.

10. Панок В. Г. Інклюзивна освіта та завдання діяльності психологічної служби / В. Г. Панок / Мультидисциплінарний підхід як методологічна основа інклюзивного навчання. Д. : "Свідлер А. Л.", 2012. С. 14-23.

*VI Всеукраїнська науково-практична Інтернет-конференція
(23-24 жовтня 2024 року, м. Запоріжжя)*

Наукове видання

**СОЦІАЛЬНО-ОСВІТНІ ДОМІНАНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА
ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Загальний редактор: к. пед. н., доцент Катерина Петровська

Науковий редактор: к. пед. н., доцент Анастасія Попова